

OSTVARIVANJE PRAVA NA ODBRANU

Pravo osumnjičenog, odnosno optuženog na materijalnu odbranu (ili pravo da se sam brani), kao i o pravu na formalnu ili stručnu odbranu (ili da se brani uz pomoć branitelja je propisano u odredbama člana 14. stav 3. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, člana 6. stav 3. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, Ustava i procesnog zakona. Takvo pravo je jedna od pretpostavki pravičnog postupka i realizira se kroz sve procesne aktivnosti osumnjičenog, odnosno optuženog i uz pomoć branitelja koga osumnjičeni, odnosno optuženi sam uzme ili na njegov zahtjev postavljenog branitelja koga sam izabere ukoliko ne raspolaže sredstvima da ga plati.

Osnovna prava na odbranu i sadržaj tih prava podrazumijeva:

- Pravo na odbranu,
- Pravo na branitelja,
- Pravo na obaveznu odbranu,
- Pravo na postavljanje branitelja zbog slabog imovnog stanja,
- Pravo na komunikaciju s braniteljem,
- Pravo i dužnost branitelja da preduzima radnje u postupku.

Pravo na odbranu

- Osumnjičeni, odnosno optuženi ima pravo braniti se sam ili uz stručnu pomoć branitelja koga sam izabere.
- Ako osumnjičeni, odnosno optuženi sam ne uzme branitelja postaviti će mu se branitelj po službenoj dužnosti kad je to određeno ovim zakonom.
- Osumnjičenom, odnosno optuženom se mora osigurati dovoljno vremena za pripremanje odbrane.

Pravo na branitelja

- Osumnjičeni, odnosno optuženi može imati branitelja u toku cijelog postupka,
- Za branitelja se može uzeti advokat pod uvjetima koji su propisani Zakonom o advokaturi FBiH.
- Ukoliko osumnjičeni, odnosno optuženi sam ne uzme branitelja, osumnjičenom, odnosno optuženom, osim ako se on tome izričito ne protivi, mogu branitelja uzeti njegov zakonski zastupnik, bračni odnosno vanbračni drug, krvni srodnik u pravoj liniji do bilo kog stepena, usvojitelj, usvojenik, brat, sestra ili hranitelj.
- Branitelj mora predati punomoć za zastupanje prilikom preduzimanja prve radnje u postupku.

Pravo na obaveznu odbranu

- Osumnjičeni mora imati branitelja već prilikom prvog ispitivanja ako je nijem ili gluh ili ako je osumnjičen za krivično djelo za koje se može izreći kazna dugotrajnog zatvora.
- Osumnjičeni, odnosno optuženi mora imati branitelja odmah nakon što mu je određen pritvor, za vrijeme dok pritvor traje.
- Nakon podizanja optužnice za krivično djelo za koje se može izreći deset godina zatvora ili teža kazna optuženi mora imati branitelja u vrijeme dostavljanja optužnice.
- Ako osumnjičeni, odnosno optuženi u slučajevima obavezne odbrane ne uzme sam branitelja, ili branitelja ne angažuju osobe koje po zakonu imaju takvo pravo, branitelja će mu postaviti sudija za prethodni postupak, sudija za prethodno saslušanje, sudija, odnosno predsjednik vijeća. U ovom slučaju osumnjičeni, odnosno optuženi ima pravo na branitelja do pravomoćnosti presude, a ako je izrečena kazna dugotrajnog zatvora – i u postupku po pravnom lijeku.
- Branitelj će biti postavljen osumnjičenom, odnosno optuženom ako sud utvrdi da je to zbog složenosti predmeta ili mentalnog stanja osumnjičenog, odnosno optuženog u interesu pravde.
- U slučaju postavljanja branitelja osumnjičeni, odnosno optuženi će se prvo pozvati da sam izabere branitelja sa predložene liste. Ukoliko osumnjičeni, odnosno optuženi sam ne izabere branitelja sa predložene liste, branitelja će postaviti sud.
- Nagradu i nužne izdatke branitelja postavljenog po službenoj dužnosti dužna je platiti zastupana osoba, osim ako nagrada i nužni izdaci branitelja ne padaju na teret sredstava suda.

Pravo na postavljanje branitelja zbog slabog imovnog stanja

- Kad ne postoje uvjeti za obaveznu odbranu, a postupak se vodi za krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna ili kada to zahtijevaju interesi pravičnosti, bez obzira na propisanu kaznu, osumnjičenom, odnosno optuženom će se, na njegov zahtjev, postaviti branitelj, ako prema svom imovnom stanju ne može snositi troškove odbrane.
- Zahtjev za postavljanje branitelja može se podnijeti u toku cijelog krivičnog postupka. Branitelja postavlja sudija za prethodni postupak, sudija za prethodno saslušanje, sudija, odnosno predsjednik vijeća nakon što je osumnjičenom, odnosno optuženom prvo pružena prilika da sa predložene liste izabere branitelja.

Pravo na komunikaciju s braniteljem

- Ako se osumnjičeni, odnosno optuženi nalazi u pritvoru ima pravo odmah komunicirati s braniteljem, usmeno ili pisano.
- Tokom razgovora osumnjičeni, odnosno optuženi i branitelj mogu biti promatrani ali se ne smije slušati njihov razgovor.

Pravo i dužnosti branitelja da preduzima radnje u postupku

- Branitelj mora zastupajući osumnjičenog, odnosno optuženog, preduzimati sve neophodne radnje u cilju utvrđivanja činjenica, prikupljanja dokaza koji idu u korist osumnjičenog, odnosno optuženog, kao i zaštite njihovih prava.
- Prava i dužnosti branitelja ne prestaju u slučaju opoziva punomoći sve dok sudija, odnosno vijeće ne razriješi branitelja njegovih prava i dužnosti.

Ovaj projekat je realiziran od strane Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine

maj, 2008. godine

Ovom brošurom se pružaju osnovne informacije o ostvarivanju prava na odbranu. Brošura je informativnog karaktera i kao takva namijenjena osumnjičenim, odnosno optuženim osobama, ali i široj javnosti uopće.